

ITINERARI HISTÒRIC *de la Gola de El Pujol*

RECORREGUT

L'itinerari discorre paral·lel a la Gola de El Pujol des del Camí Vell de la Devesa, a l'altura del llac artificial, fins a les comportes que comuniquen el llac de l'Albufera amb la mar Mediterrània.

LONGITUD

700 metres aprox.

DURACIÓ

40 minuts aprox.

QUÈ HI HEM DE FER?

- _RESPECTA LES PLANTES I ANIMALS. No arranques flors ni fulles.
- _RESPECTA EL SO DE LA NATURALESA. Procura no fer-hi soroll.
- _NO ABANDONES EL FEM DURANT EL RECORREGUT.
Utilitza les papereres i els contenidors.
- _NO HI FACES FOC.
- _UTILITZA LES SENDES I ELS CAMINS SENYALITZATS.
- _NO HI VAGES DESCALÇ/A. Utilitza calçat per a realitzar els itineraris.

ON CRIDAR?

- SERVICI DEVESA-ALBUFERA 96 161 03 47
- CASA FORESTAL DE EL SALER 96 183 00 12
- EMERGÈNCIES I INCENDIS 112

ITINERARI HISTÒRIC DE LA GOLA DE EL PUJOL

PARADES DE L'ITINERARI

1	LA GOLA DE EL PUJOL	5	TOPONÍMIA DE L'ESTANY DE L'ALBUFERA
2	LA PESCA DE L'ANGULA	6	LES COMPORTES
3	APROFITAMENTS TRADICIONALS	7	LES HISTÒRIES QUE ENS CONTEN ELS ANELLS
4	LES AUS		

Parada 1

LA GOLA DE EL PUJOL

L'aiguamoll del Parc Natural de l'Albufera es comunica amb la mar a través de cinc goles o canals. Tres d'elles (la Gola de El Pujol, la del Perellonet i la del Perelló) comuniquen el llac de l'Albufera amb la mar. Les altres dos (la Gola del Rei o del Mareny i la de Sant Llorenç o del Cano de Cullera), evacuen les aigües de la marjal de Sueca i de Cullera.

Gola de El Pujol, anys 60

Gola de El Pujol

Dels tres canals que comuniquen el llac amb la mar, el de El Pujol, és el més modern. Es va construir al 1953, a un poc més d'un km, al sud, d'una gola que ja existia, la de El Pujol Vell i es va fer per problemes de desaigüe de l'Albufera i per la pressió dels arrossers. És l'única, a més, que comunica directament el llac amb la mar ja que les altres dos ho fan a través d'una xarxa de canals. Té 1 km de llarg i uns 45 m d'ample. El nom local de Pujol significa en castellà monticle o tossal i fa referència, segurament a les dunes que s'hi trobaven prop. Des d'esta parada podem vore, a l'altre costat de la Gola i mirant cap a la mar, una de les dunes més altes que existien a la Devesa: el Muntanyar de El Pujol. Esta duna, de 9,5 m d'altura, es va salvar de l'arrasament quan es va dur a terme el procés d'urbanització del Pla de 1965. Hui en dia constitueix un exemple de les dunes que existien a la Devesa.

La Gola travessa tota la Devesa d'est a oest. El recorregut de l'itinerari ens possibilita vore la mar i l'Albufera simplement girant el cap i ens permet donar-nos compte que la Devesa és una estreta franja d'arena.

Parada 2

LA PESCA DE L'ANGULA

Angules

Monot

A través de les goles entren a l'Albufera moltes espècies de peixos que es reproduïxen a la mar i s'alimenten després en aigua dolça. Una d'elles és l'angula, que després al créixer es convertix en anguila.

Actualment a la gola de El Pujol igual que a les goles del Perellonet i del Perelló es pesca l'angula. En un principi esta no es comercialitzava, era pescada per la gent de la zona per al seu consum i els excedents els portaven a València on els intercanviaven per altres productes de primera necessitat. La seua comercialització la inicien, l'any 1925, uns treballadors bascs de la siderúrgica dels Alts Forns de Sagunt. Les primeres captures que es van dur a terme amb este fi, a les goles del Perelló i el Perellonet, van ser fortament rebutjades pels pescadors del Palmar que veien en això una minva de la tradicional pesca de l'anguila al llac. La seua reglamentació s'inicia l'any 1936.

Les angules que vénen de la mar remunten la gola, per les vores cap a l'Albufera, fugen de la llum, per la qual cosa la seua pesca es realitza millor durant les nits fosques i d'aigües tranquil·les. La pesca hui en dia es realitza amb el monot que es col·loca sobretot a la vora sud de la Gola, dins el tram comprés des de les comportes cap a la mar.

Parada 3

APROFITAMENTS TRADICIONALS

Document de la Cessió

El Llac de l'Albufera i la seua Devesa van pertànyer al patrimoni reial des de l'any 1238 (any en què Jaume I, al conquerir València, es reserva per a ell la propietat dels dos espais), fins a 1869 en el qual va passar a patrimoni de l'Estat. A partir de 1905 l'Ajuntament de València inicia les gestions per a aconseguir de l'Estat la cessió del llac i la seua Devesa. Al 1911 es decreta la Llei de Cessió que culminarà l'any 1927 amb l'entrega a l'Ajuntament dels dos espais, a canvi d'aproximadament, uns 7.200 €.

Els reis com a propietaris de l'Albufera i la Devesa, cobraven una part dels beneficis que s'obtenien dels aprofitaments dels dos espais. Els principals beneficis procedien, per orde d'importància, de l'arrendament de la pesca, (obtenien la quinta part de tot això que es pescava al llac), de les salines que van funcionar fins ben entrat el segle XVII), de les pastures i de la caça. Esta última activitat, tradicionalment lligada a la noblesa, se la van reservar com a ús privatiu la majoria dels successius monarques i nobles que van ostentar la titularitat del lloc. Al llarg de la història els aprofitaments tradicionals han estat sotmesos a diferents nivells de regulació, tot depenent de qui governara. Així, per exemple, durant algunes èpoques de l'Edat Mitjana es va prohibir la pràctica de la pesca i d'algunes dels seus arts. Durant el regnat de Carles I (1516-1556) es permetia el pasturatge, la tallada de llenya i la caça; no obstant això, durant el regnat de Felip III (1598-1621) i Carles II (1665-1700) estava totalment prohibida qualsevol activitat extractiva encara que en estos moments de màxima restricció es permetera entrar a caçar al llac a qualsevol persona durant dos dies, el de Sant Martí (11 de novembre) i el de Santa Caterina (25 de novembre). Este costum ha perdurat fins a 1987. Hui en dia està prohibit caçar al llac i a la franja de 100 metres que el rodeja.

Parada 4

LES AUS

Agró blau

A pesar que durant el recorregut no s'observen grans quantitats d'aus, un poc d'atenció ens permetrà apreciar la presència regular de l'agró blau i de la garseta comuna a l'aguait de peixets a la vora.

Durant la primavera i l'estiu, moltes de les aus que crien a l'Albufera acudixen ací a la recerca de menjar. Durant esta època, al llarg del canal, es pot observar xatrac comú, xatraquet comú, gavina riallera i gavina capblanca i a la part més pròxima a la mar, xatrac beclarg i gavina d'Audouin.

A partir de la tardor i durant els mesos hivernals, espècies com ara la baldriga balear, el mascarell atlàntic, canet i paràsit gros, poden ser vistes a la mar, enfront de la desembocadura, juntament amb altres espècies més comunes de gavines i de xatrac. Durant esta època, els pescadors del Palmar instal·len els seus arts de pesca, a l'Albufera, al costat de la Gola, possibilitant que aus com ara la corba marina grossa, es pose sobre estaques de fusta, al costat de gavines i xatrac, per a assecar les seues plomes després de llargs bussejos dins les aigües de l'Albufera.

Xatrac

Parada 5

TOPONÍMIA DE L'ESTANY DE L'ALBUFERA

L'Albufera

La primera descripció que es té de l'Albufera data del segle I i es deu a Plini, que la denomina "Estany Amé". Les dimensions del llac que es faciliten en eixa descripció coincidixen aproximadament amb les dimensions actuals de l'extensió total del Parc Natural.

Posteriorment, durant el segle IV, Festo Rufo Avieno descriu l'estany de l'Albufera com a *Palas Nacararum, Llac de les Nacres*, nom provinent probablement de la gran abundància d'ostres que es podien trobar-hi, a causa del caràcter fortament salobre que va mantindre fins al segle XVII.

El nom actual de l'estany de l'Albufera ve de l'àrab Al-boeira o Al-buhera, "la llacuna", definida en el diccionari de la RAE com a "laguna formada por el agua del mar en playas bajas".

Parada 6

LES COMPORTES

Les comportes

Des d'esta parada podem observar les onze comportes de la gola. La missió d'estes és regular el nivell de les aigües de l'estany de l'Albufera i impedir l'entrada d'aigua salada al llac durant els moments de temporal. El nivell es determina en funció de les necessitats del cultiu de l'arròs. Un sistema de turbines permet pujar i abaixar les comportes i una escala numerada permet graduar el nivell de l'aigua.

Al llarg de l'any s'establixen tres nivells diferents:

-Nivell d'hivern: és l'època en què l'estany arriba al màxim nivell, tot inundant els tancats que el rodegen. Històricament s'aconseguen uns 60 cm sobre el nivell mitjà de la mar, encara que a les últimes dècades, degut fonamentalment a la mecanització del cultiu, no solen superar-se els 35 o 40 cm. Este període, que s'estén entre l'1 de novembre i l'1 de gener, és conegut com a la *perellonà*.

-Nivell previ a la sembra: a partir de l'1 de gener el nivell descendix fins a aconseguir el "zero" del llac, que es correspon amb uns 18 cm sobre el nivell de la mar. És el període més llarg durant el qual els arrossars es mantenen secs. És quan es duen a terme les labors preparatòries del sòl abans del cultiu. S'estén fins a finals d'abril.

-Nivell de cultiu: A finals d'abril el nivell puja un poc més, situant-se a uns 25 cm sobre el nivell de la mar. Es manté en esta cota fins a mitjan d'agost, que és quan torna a descendir fins a aconseguir el seu mínim. A primers de setembre les segadores inicien les labors de recol·lecció. L'estany es manté pràcticament en este nivell mínim fins a la següent *perellonà*.

Parada 7

LES HISTÒRIES QUE ENS CONTEN ELS ANELLS

La naturalesa ens oferix senyals que en un moment donat, i degudament interpretades, ens poden ser molt útils. Si caminem un poc a l'esquerra vorem un tronc d'arbre talat.

Els cercles concèntrics que hi apareixen ens reflectixen cada any de la seua vida, ens permeten datar-ho i ens aporten dades sobre les condicions climàtiques imperants durant el seu desenrotllament (humitat, temperatura, etc.).

Els anells de creixement de major grossària ens indiquen que les condicions de vida van ser millors, mentres que els més estrets, o els dobles, revelen circumstàncies més adverses a causa de sequeres, plagues, gelades, incendis o malalties...

Anells del tronc d'un arbre

Sabies que l'anàlisi dels anells que presenten els troncs dels arbres longeus a Espanya ha permés reconstruir el clima de la península?

Sabies que els anells ens poden orientar?

Les majors grossàries apareixen en els punts on el tronc rep més calor del sol, assenyalant-nos, per tant, el sud.

Des d'esta parada podem enllaçar amb l'itinerari botànic o seguir recte fins al mirador de El Pujol des d'on podem vore l'Albufera.